

บทที่ 4

เป็นขั้นตอนและเงื่อนไขของเด็กและเยาวชนในการเข้าสู่ กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

เด็กและเยาวชนเป็นประชากรที่สำคัญยิ่งของประเทศเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ บ้านเมือง อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นอนาคตของชาติ เด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน และกระทำผิดกฎหมายมากและรุนแรงขึ้น ซึ่งสร้างความสะเทือนใจให้แก่บิดา มารดา ญาติพี่น้องของเด็กและเยาวชนเอง และสร้างปัญหาให้แก่สังคม ปัญหาของเด็กและเยาวชนดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเยียวยาเพื่อไม่ให้ปัญหาที่เรื้อรังต่อสังคมต่อไป

หลักการตามอนุสัญญาสิทธิเด็ก (CRC) กฎแห่งกรุงปักกิ่ง (Beijing Rules) แนวปฏิบัติแห่ง สหประชาชาติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและ ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่นๆ รวมทั้ง แนวคิดทฤษฎี เช่น แนวคิดเรื่องประโยชน์สูงสุดของเด็ก (The best interest of the child) ซึ่งเน้นการ แก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการพัฒนาระบบความยุติธรรมด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู (Therapeutic Justice) แนวคิดเรื่องความยุติธรรมของผู้เสียหาย (Victim Justice) เรื่องการใช้มาตรการทางเลือกในลักษณะ ต่างๆ เช่น การหันเหคดี (Diversion) เรื่องความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เรื่อง ยุติธรรมชุมชน (Community Justice) เรื่องการหลีกเลี่ยงการทำให้เด็กเป็นเหยื่ออีกครั้งโดยกระบวนการ ยุติธรรม (Revictimization) และการช่วยลดผลเป็นให้แก่เด็กและเยาวชนที่เข้ามาในกระบวนการ ยุติธรรม (Destigmatization) เหล่านี้ นำไปสู่ความพยายามพัฒนาการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนใน กระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เด็กและเยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับความคุ้มครองดูแลมากขึ้น และมี ประสิทธิภาพ¹¹² การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมนี้จึงต้อง เป็นไปตามหลักวิชาและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น กระบวนการยุติธรรมในเด็กและ เยาวชนในยุคใหม่จึงต้องเปิดกว้างให้ตัวแทนจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นนักจิตวิทยา แพทย์ นัก

¹¹² สุนทรียา เหมือนพะวงศ์, แนวทางการพัฒนาองค์กรและเครือข่ายองค์กรเพื่อรองรับเด็กและเยาวชนตามคำสั่ง หรือคำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี เยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 หน้า 1

สังคมสงเคราะห์ นักการศึกษา และนักวิชาการต่างๆ ในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ในลักษณะสหวิชา เข้ามามีส่วนร่วมกับการทำงานของศาลและหน่วยงานยุติธรรม

ตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่รับรองว่า “เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเป็นพิเศษเพื่อให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพได้อย่างกลมกลืนและเต็มที่ เด็กควรเติบโตในสิ่งแวดล้อมของครอบครัว ในบรรยากาศแห่งความสุข ความรัก และความเข้าใจ”¹¹³ ในหลักการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ยืนยันว่า ในการกระทำทั้งปวงที่เกี่ยวกับเด็กไม่ว่าจะโดยสถาบันสังคมสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน ศาลยุติธรรม หน่วยงานฝ่ายบริหาร หรือองค์การนิติบัญญัติ ผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก¹¹⁴ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้บัญญัติให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลที่มีความเชี่ยวชาญที่จะแสดงบทบาทกำหนดแนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้สามารถปรับพฤติกรรมคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์ เพราะการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนนั้นเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินการเพื่อแก้ไขความประพฤติที่เสียหายของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมให้เด็กและเยาวชนมีความพร้อมที่จะกลับไปใช้ชีวิตในสังคม¹¹⁵ เพราะฉะนั้น การดูแลเด็กและเยาวชนจึงจำเป็นต้องมีการขัดเกลา ให้เด็กและเยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่กระทำความผิดซ้ำ ไม่ก่อความเสียหาย จึงเป็นโจทย์ที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ซึ่งเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่จะนำไปใช้แก้ไขพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้เข้าสู่การใช้ชีวิตอย่างปกติในสังคม จากผลการวิจัยในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไปปฏิบัติ พบว่าการนำนโยบายปฏิบัติขาดประสิทธิผล เนื่องจากเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูที่ถูกต้องตามปัญหาของแต่ละคน¹¹⁶ ดังนั้น การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจึงเป็นเรื่องสำคัญ

รูปแบบที่ศาลในประเทศไทยใช้ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด วิธีการที่ศาลไทยปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดแยกได้เป็น 2 กรณี คือ

1. วิธีการที่ยังไม่ตัดอิสรภาพ ได้แก่

¹¹³ อารัมภบท อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

¹¹⁴ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อที่ 3(1)

¹¹⁵ อภิรดี โพธิ์พร้อม , การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน หนทางสู่ความเป็นธรรมทางสังคม ยั่งยืน ตอนจบ , กฎหมายวาไรตี้ หน้า 9

¹¹⁶ เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ, ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไปปฏิบัติ หน้า 2

1. ว่ากล่าวตักเตือนและปล่อยตัวไป
 2. มอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย โดยวางข้อกำหนดให้ระวังเด็กและเยาวชนไม่ให้ก่อเหตุร้าย
 3. รอกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษแต่รอกำหนดโทษไว้ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดแต่ไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา โดยกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤตินี้หรือไม่ก็ได้
 4. ให้ชดใช้ค่าเสียหาย
 5. ให้ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์
 6. ให้เข้ารับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกาย หรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด
 7. ปรับ
 8. รอกำหนดพิจารณาไว้ก่อนเพื่อให้โอกาสจำเลยได้ปรับปรุงตนเอง โดยยังไม่สมควรมีคำพิพากษา โดยในระหว่างนี้ศาลจะมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวหรือจะส่งตัวไปควบคุมตัวไว้ยังสถานพินิจแห่งใดแห่งหนึ่งชั่วคราว หรือจะให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กไปพลางก่อน
- การระบุเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤตินี้โดยทั่วไป ศาลเยาวชนและครอบครัวจะกำหนดเงื่อนไขตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 เช่น
1. ให้รายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ
 2. ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ
 3. ให้งดเว้นการคบหาสมาคมหรือความประพฤติอันอาจนำไปสู่การกระทำผิดในทำนองเดียวกันอีก
 4. ให้ไปรับการบำบัดรักษาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น
 5. เงื่อนไขอื่นๆ ตามที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขฟื้นฟู หรือเพื่อป้องกันมิให้มีโอกาสกระทำความผิดอีก เช่น กำหนดให้ทำงานบริการสังคมตามที่ศาลเห็นสมควร โดยให้อยู่ในความดูแลของพนักงานคุมประพฤติ
- อย่างไรก็ตามการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤตินี้ของเด็กหรือเยาวชน แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนไม่มีความผิดและปล่อยตัวไป ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤตินี้ได้ และหากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลอาจส่งเด็กหรือเยาวชน ไปพักและอบรม หรือฝึกและอบรมเป็นเวลาไม่เกิน 1 ปีก็ได้

วิธีตัดอิสรภาพ ได้แก่

1. ส่งตัวไปฝึกอบรม มีเวลาที่แน่นอนหรือกำหนดเวลาขั้นต่ำสูงได้ และกำหนดเวลาที่ศาลอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา
2. ส่งตัวจำเลยไปจำคุกที่เรือนจำ

ขั้นตอนและเงื่อนไขในการคัดกรองเด็กและเยาวชน

ขั้นตอนและเงื่อนไขในการคัดกรองเด็กและเยาวชนที่จะกล่าวต่อไปนี้ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86 และมาตรา 90 เป็นการพัฒนาเครื่องมือในการคัดกรองดูแลแก้ไขความประพฤติของเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมให้สอดคล้องกับแนวคิดของสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ 40.1 ซึ่งตามมาตราดังกล่าวจะกำหนดให้ศาลมีอำนาจตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางหรือมาตรการพิเศษที่นำมาใช้กับเด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมให้สอดคล้องกับสาเหตุของการกระทำความผิด การแก้ไขปรับปรุงลักษณะนิสัยหรือความประพฤติของเด็กและเยาวชน แต่หากไม่สอดคล้องกับสาเหตุการกระทำความผิดก็อาจกระทำให้ไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขลักษณะนิสัยและความประพฤติของเด็กและเยาวชนได้ หากมาตรการเบาเกินไป เด็กและเยาวชนก็อาจไม่ถูกแก้ไขอย่างเหมาะสมซึ่งอาจกระทำความผิดซ้ำ และผู้เสียหาย ชุมชน และสังคม อาจไม่ได้รับการเยียวยาอย่างพอเพียง และอาจก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยหรือรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรม เด็กหรือเยาวชนถ้าหากมีการใช้มาตรการที่ไม่เหมาะสมก็อาจรับภาระมากกว่าที่ควรเป็น¹¹⁷ จึงบัญญัติให้ศาลมีอำนาจในการตรวจสอบมาตรการที่ใช้กับเด็กและเยาวชนว่ามีความหนักเบาเพียงไร เพื่อประโยชน์สูงสุดและความสงบสุขของประชาชน ซึ่งมาตรการตามมาตรา 86 จะเป็นมาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก่อนฟ้อง มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณาตามมาตรา 90 และมาตรการแก้ไขฟื้นฟูก่อนมีคำพิพากษา โดยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องนั้น เป็นมาตรการเพื่อทำหน้าที่คัดกรองเด็กและเยาวชนที่มีสภาพปัญหาไม่รุนแรงไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลให้มีโอกาสได้รับการดูแลแก้ไขความประพฤติและให้พ้นไปจากกระบวนการยุติธรรมกลับคืนสู่สังคมและสามารถใช้ชีวิตได้อย่างสร้างสรรค์โดยเร็วที่สุด ต่อมาจะเป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้องตามมาตรา 90 ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ออกแบบขึ้นตามแนวกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative justice) โดยจะมีกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผ่านรูปแบบของการประชุม โดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ผู้เสียหาย นักจิตวิทยานักสังคมสงเคราะห์ หรือแม้แต่ชุมชนหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้

¹¹⁷ สรุปความเป็นมาเสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว... ที่อ้างมาแล้ว หน้า 7

ทุกฝ่ายเกิดความรู้สึกร่วมกันที่จะต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เด็กและเยาวชนเข้าใจว่าการกระทำผิดที่ตนเองได้ก่อขึ้นสร้างความเสียหายให้แก่ผู้อื่นอย่างไร ขณะเดียวกันผู้เสียหายก็ต้องได้รับการเยียวยา โดยได้รับความเห็นใจจากทุกฝ่าย อีกทั้งเด็กและเยาวชนก็จะได้รับความเห็นอกเห็นใจพร้อมกับการให้อภัยและยินดีที่จะให้เด็กหรือเยาวชนกลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข เมื่อกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูประสบความสำเร็จ เด็กหรือเยาวชนนั้นก็จะถูกคัดกรองออกมาจากกระบวนการยุติธรรม โดยเร็วสามารถกลับสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ เครื่องมือในการคัดกรองในขั้นนี้อยู่ในตรวจสอบของศาลว่าชอบด้วยกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือไม่ และในส่วนสุดท้ายคือมาตรการก่อนศาลมีคำพิพากษาในขั้นนี้จะผ่านมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 86 และ 90 แต่ปรากฏว่าไม่เข้าสู่เงื่อนไขตามมาตราดังกล่าวจนกระทั่งมาสู่การพิจารณาคดีของศาล ถ้าศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรมีคำพิพากษา ศาลสามารถใช้มาตรการตามมาตรา 132 ศาลจะมีคำสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราวหรือส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมไว้ยังสถานพินิจแห่งหนึ่งแห่งใดชั่วคราวหรือจะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้ มาตรการในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนก่อนมีคำพิพากษาในขั้นนี้ เด็กหรือเยาวชนเหล่านี้จะต้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมตลอดสายจนกระทั่งศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำพิพากษา ซึ่งคำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษแต่เพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่หวนกลับมาทำความผิดซ้ำ ซึ่งศาลจะมีมาตรการที่จะใช้เลือกให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละราย 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 คือการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยไม่จำกัดอิสรภาพ กับรูปแบบที่สองคือการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยจำกัดอิสรภาพหรือฝึกอบรมซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดดังนี้ คือ

ข้อ 4.1 ขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีตามมาตรา 86

ในขั้นตอนนี้คือมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเพื่อคัดกรองเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา 86 ซึ่งมาตรการนี้เด็กหรือเยาวชนต้องเข้าสู่เงื่อนไขตามกฎหมายกล่าวคือเด็กหรือเยาวชนต้องรู้สำนึกในการกระทำ คดีไม่เกิน 5 ปี เด็กและเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อนเว้นแต่เป็นความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามที่พนักงานอัยการเห็นชอบแล้ว เด็กหรือเยาวชนได้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าว ผู้อำนวยการสถานพินิจจะทำรายงานให้พนักงานอัยการต่อไป เมื่อพนักงานอัยการเห็นชอบก็มีอำนาจในการสั่งไม่ฟ้อง ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ซึ่งมีข้อพิจารณาดังนี้ คือ

4.1.1 กรณีที่เข้าสู่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูซึ่งจะเป็นกรณีของเด็กและเยาวชนรู้สำนึกในการกระทำความผิดแล คดีมีอัตราโทษไม่เกิน 5 ปี และสามารถปฏิบัติตามแผนของผู้อำนวยการสถานพินิจได้ ดังกรณีศึกษาที่จะกล่าวต่อไปนี้

กรณีเยาวชนเพศชายอายุ 15 ปี ได้รวมกันกับพวกทำการลักทรัพย์ยานยนต์ของผู้เสียหายไป 1 คัน ต่อมาพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนและส่งเยาวชนเพื่อตรวจสอบการจับแต่เยาวชนไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว หลังจากนั้น เยาวชนจึงถูกส่งตัวยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เข้ามาสู่สถานแรกรับ ศาลมีคำสั่งให้เยาวชนเข้ารับการรักษาแนะนำเข้าร่วมกิจกรรม เยาวชนเข้าสู่กระบวนการจำแนกคัดกรองของสถานพินิจ เจ้าหน้าที่สถานพินิจซึ่งเป็นนักจิตวิทยาให้คำปรึกษาแนะนำตรวจสอบข้อเท็จจริงและให้คำแนะนำปรับพฤติกรรม ในช่วงนี้เยาวชนจะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสถานพินิจเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เมื่อเยาวชนรู้สำนึกแล้ว พฤติกรรมต่างๆของเยาวชนจะถูกรายงาน โดยพนักงานคุมประพฤติ รายงานนี้ส่งถึงผู้อำนวยการสถานพินิจว่าเยาวชนรู้สำนึกแล้ว พฤติกรรมของเยาวชนนี้ไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีได้ ผู้อำนวยการสถานพินิจจึงเห็นควรใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา พนักงานอัยการเห็นชอบ ผู้อำนวยการสถานพินิจจึงจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เยาวชนปฏิบัติตาม เมื่อเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้วผู้อำนวยการสถานพินิจความเห็นเสนอต่อพนักงานอัยการ พนักงานอัยการเห็นชอบจึงสั่งไม่ฟ้องเยาวชนดังกล่าว

จะเห็นว่าเมื่อมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนแล้ว หากเยาวชนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้และพฤติกรรมของเยาวชนเปลี่ยนไปในทางที่ดีเยาวชนนั้นก็สามารพพ้นออกจากกระบวนการยุติธรรมและกลับคืนสู่สังคมโดยสามารถใช้ชีวิตอย่างปกติได้

4.1.2 กรณีที่ไม่เข้าเงื่อนไขของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86

กรณีนี้เมื่อเยาวชนรับการตรวจสอบการจับแล้วแต่เยาวชนไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว เยาวชนจึงถูกส่งเข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กหากเป็นคดีมีอัตราโทษจำคุกเกิน 20 ปี ผู้เสียหายไม่ยินยอม ไม่ให้ความยินยอม อัยการคัดค้าน หรือในกรณีที่ไม่มีผู้เสียหาย หรือในกรณีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย คดีอาชญากรรมให้โทษหรือเป็นกรณีของเด็กหรือเยาวชนไม่มีเงินที่จะมาชดใช้เหยี่ยวยาให้กับผู้เสียหาย หรือกรณีที่ผู้พิพากษาศาลเยาวชนตีความว่าคดีของเยาวชนนั้นเป็นภัยร้ายแรง ในกรณีเช่นนี้ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ได้ ดังนี้ ผู้อำนวยการสถานพินิจต้องส่งตัวเด็กให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลต่อไป ในกรณีนี้ดังมีตัวอย่างที่กล่าวไว้ในข้อ 4.1.1 ในคดีที่เยาวชนชายอายุ 15 ปีดังกล่าว หากเข้ามาสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กแล้วซึ่งสถานพินิจและคุ้มครองเด็กให้เด็กเข้าสู่การจำแนกและให้พนักงานจิตวิทยาเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

แล้วแต่เยาวชนไม่รู้สำนึกในการกระทำ ในกรณีนี้ผู้อำนวยการสถานพินิจจึงไม่สามารถให้เด็กหรือเยาวชนเข้าสู่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ได้ หากจะบังคับให้เด็กหรือเยาวชนเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 ทั้งๆ ที่เยาวชนยังไม่รู้สำนึกก็จะเป็นการขัดต่อแนวคิดตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ 43.ข ที่ว่าเมื่อเห็นเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับให้กำหนดมาตรการที่จะใช้กับเด็กที่ถูกกล่าวหาว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาโดยไม่ต้องอาศัยกระบวนการทางแพ่งทั้งนี้โดยมีเงื่อนไขว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองตามกฎหมายจะได้รับการเคารพอย่างเต็มที่ ในกรณีนี้เยาวชนก็จะถูกส่งฟ้องต่อศาล ศาลอาจจะนำเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่เงื่อนไขการบำบัดฟื้นฟูต่อไปได้ตามมาตรา 90

4.2 ขั้นตอนหลังการฟ้องคดีหรือในชั้นพิจารณา

ขั้นตอนนี้เป็นมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณาซึ่งเป็นเครื่องมือที่ศาลสามารถใช้คัดกรองเพื่อให้เด็กหรือเยาวชนที่ไม่ควรอยู่ในกระบวนการยุติธรรมมีโอกาสออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยเร็วที่สุดและสามารถกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างมีบทบาทโดยไม่ต้องทำการพิพากษาคดี ซึ่งจะมีกระบวนการเข้าสู่การจัดแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจากความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นตัวเยาวชนเอง ผู้เสียหาย หรือชุมชน ซึ่งมีแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เช่นเดียวกับมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณานี้ได้ถูกออกแบบเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกขุนานไปกับกระบวนการยุติธรรมตามปกติโดยเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวต้องหาว่ากระทำผิด ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกิน 20 ปี ถ้าเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมโจทก์ไม่คัดค้านพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินควรศาลก็อาจให้เด็กเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในขั้นนี้ได้

ข้อ 4.2.1 กรณีเข้าสู่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90

กรณีนี้เป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่าคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี ผู้เสียหายยินยอม พนักงานอัยการไม่คัดค้านและไม่ใช่เป็นคดีความผิดต่อยาเสพติด เด็กหรือเยาวชนสามารถชดเชยเยียวยาค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายได้โดยผู้พิพากษาศาลเยาวชนเห็นว่าคดีดังกล่าวไม่เป็นภัยร้ายแรง ดังกรณีศึกษาดังต่อไปนี้คือ

กรณีศึกษาที่ 1

เยาวชนอายุ 18 ปีเศษถูกฟ้องว่า กระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ในชั้นสอบคำให้การได้ความว่า เยาวชนซึ่งขณะกระทำความผิดอายุ 17 ปีเศษเมาสุรา แล้วเข้าไปซื้อแชมพู ครีมนวดน้ำ ถั่วอัลมอนต์จากร้านสะดวกซื้อแห่งหนึ่งแต่ผลเอาทรัพย์อย่างอื่นนอกจากที่ซื้อไป ต่อมาพนักงานบริการ

ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้เสียหายไปขอทรัพย์สินอย่างอื่นจากเยาวชนแต่เยาวชนไม่ยินยอมจึงชกต่อยพนักงาน
บริการนั้นจึงเป็นความผิดฐานชิงทรัพย์ เยาวชนได้รับการปล่อยชั่วคราวจึงไม่มีการนำเยาวชนเข้าสู่
สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ต่อมาศาลนัดเยาวชนมาศาล ศาลสั่งให้เยาวชน ไปพบนักจิตวิทยาที่ศูนย์
แก้ไขบำบัดฟื้นฟูของศาล นักจิตวิทยาจึงได้ทำการตรวจข้อเท็จจริงให้คำแนะนำและงานทำให้เยาวชน
นั้นรู้สำนึกในการกระทำความผิดและให้การรับสารภาพต่อศาล ศาลจึงให้สั่งให้ดำเนินการทำแผน
แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชน ได้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจนสำเร็จ ผู้อำนวยการสถานพินิจจึงได้
รายงานต่อศาล ศาลเห็นชอบจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบ

ในเรื่องนี้เห็นว่าเมื่อเยาวชนรู้สำนึกในการกระทำและปฏิบัติตามแผนดังกล่าวแล้ว
เยาวชนดังกล่าวก็จะพ้นคดีไป จึงเป็นการที่เยาวชนพ้นออกจากกระบวนการยุติธรรม

กรณีศึกษาที่ 2

เยาวชนอายุ 17ปีถูกฟ้องในความผิดฐานพรากเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ไปเสียจากบิดามารดา
ในชั้นสอบคำให้การได้ความว่า เยาวชนรู้จักผู้เสียหายอายุ 13 ปีเศษ มานานประมาณ 2 เดือน ตาม
เครือข่ายสังคมออนไลน์โดยผ่านเฟสบุ๊ค มีการนัดพบกันครั้งที่ 1 ที่ละแวกบ้านของเยาวชนและ
ติดต่อกันเรื่อยๆ มา และต่อมาผู้เสียหายติดต่อให้เยาวชนไปรับที่บริเวณซอยใกล้บ้านผู้เสียหาย
เยาวชนจึงขับขีรถจักรยานยนต์ไปรับผู้เสียหาย และพาผู้เสียหายมาที่บ้าน มีการพูดคุยและนอนดู
โทรทัศน์ในห้องของเยาวชน ระหว่างนั้นผู้เสียหายนำมื่อมาจับอวัยวะเพศของเยาวชน และใช้ปากอม
อวัยวะเพศ จนทำให้เยาวชนเกิดอารมณ์ทางเพศและมีเพศสัมพันธ์กับผู้เสียหาย 1 ครั้ง โดยสวมถุงยาง
อนามัย หลังจากนั้นเยาวชนจึงขับขีรถจักรยานยนต์ไปส่งผู้เสียหายที่บ้าน เมื่อผู้ปกครองของผู้เสียหาย
ทราบเรื่องจึงไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ฝ่ายผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายจากเยาวชน
จำนวน 3 แสนบาท แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ ในชั้นพิจารณาคดี เยาวชนให้การรับสารภาพตามฟ้อง
และแถลงว่าตนเองรู้สำนึกในการกระทำความผิด ต่อมาศาลนำเยาวชนเข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการ
ดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 โดยมีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเยาวชน โดยให้ผู้เสียหายแสดง
ความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เยาวชนมอบเงินจำนวน 1 แสนบาทให้แก่ผู้เสียหาย ฝ่ายผู้เสียหายไม่
ติดใจสิ่งใดๆ จากเยาวชนอีก มีการทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เยาวชนปฏิบัติ เช่น ให้เยาวชนตั้งใจ
เรียน ฝึกความรับผิดชอบและดูแลตัวเอง ให้เยาวชนมารายงานตัวที่ศูนย์ให้คำปรึกษา ให้เยาวชนเข้า
ร่วมโครงการที่เหมาะสมในการพัฒนาเยาวชน ให้ผู้ปกครองควบคุมความประพฤติของเยาวชนและ
ประเมินพฤติกรรมของเยาวชนนำมารายงานผลทุกครั้งที่มีรับคำปรึกษา

ต่อมาเยาวชนได้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยผู้ปกครองและเยาวชนมีความรับผิดชอบ
มารายงานตัวตามนัดทุกครั้ง ต่อมาเยาวชนได้สมัครใจลาออกจากโรงเรียนและไปสมัครเรียนต่อ กศน.

สาเหตุเนื่องจากเยาวชนขาดแคลนทุนการศึกษา แต่มีความรู้ลึกซึ้งกับครูและผู้ปกครองที่ทำผิดพลาด ในอดีตรวมถึงเยาวชนได้ทราบถึงปัญหาที่มารดาเป็นหนี้ เพราะต้องยืมเงินมาประกันตัวเยาวชนจึง ตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนเองเพื่อจะได้มีเวลาวันจันทร์ถึงวันศุกร์รับจ้างหาเงินมาช่วยมารดาใช้หนี้ ส่วนวันเสาร์วันอาทิตย์จะไปเรียนหนังสือที่ กศน. โดยเยาวชนตั้งใจเรียนจนจบ กศน.ม.ปลาย และจะ ทำงานเก็บเงินเพื่อเรียนต่อระดับอุดมศึกษาต่อไป เยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วน และเยาวชนมีความประพฤติไปในทางที่ดี ศาลจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และให้ ถือว่าสิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องระงับ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณา คดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90

จากกรณีศึกษาคดีนี้ จะเห็นว่ามี การนำเยาวชนเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90 โดยเยาวชนรับสารภาพและรู้สำนึกในการกระทำความผิด อีกทั้งได้ชดเชยเยียวยาค่าเสียหายให้แก่ ผู้เสียหาย มีการแก้ไขความประพฤติที่เสียหายของเยาวชน และมีการป้องกันมิให้เยาวชนกระทำความ ผิดซ้ำ ซึ่งน่าจะแสดงให้เห็นว่า หลังจากที่เยาวชนได้เข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว เยาวชนจะไม่กลับไปกระทำความผิดอีกสังคมย่อมเกิดความสงบสุข

กรณีศึกษาที่ 3

เยาวชนอายุ 15 ปีเศษถูกฟ้องในคดีความผิดฐานร่วมกันลักทรัพย์ในเวลากลางคืน หรือ รับของโจร ในชั้นสอบคำให้การได้ความว่าเยาวชนและร่วมกับพวกไปทำการลักทรัพย์ยานยนต์ของ ผู้เสียหายไป 1 คัน ศาลสั่งให้เยาวชนไปรับคำปรึกษาแนะนำในศูนย์ให้คำปรึกษาตามมาตรา 73 วรรค ท้าย ในชั้นพิจารณาคดี เยาวชนให้การรับสารภาพในความผิดฐานรับของโจร ต่อมาผู้อำนวยการสถาน พินิจให้ความเห็นต่อศาลว่า พฤติการณ์ของจำเลยไม่ถึงกับเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม จำเลยมีแนวโน้มจะ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีได้ จึงเห็นควรใช้มาตรการพิเศษแทนการพิพากษาตาม พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90 โดยผู้เสียหายให้ความยินยอมที่จะเข้าร่วมแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจำเลยตามที่ศาลแจ้งให้ทราบ และ โจทก์ไม่คัดค้านในการที่ศาลจะทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแก่จำเลย ศาลจึงมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู เยาวชนปฏิบัติตามแผน กล่าวคือ เยาวชนและผู้ปกครองมารายงานตัวตามนัด เยาวชนมี ความรับผิดชอบ และร่วมมือในการรับคำปรึกษา และมีความประพฤติที่ดีขึ้น ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เยาวชนมีรับผิดชอบมาตรงเวลา สามารถปฏิบัติตามแผน และขยันตั้งใจทำงาน เชื่อฟังผู้ปกครอง โดย เยาวชนทำงานอยู่ที่ปั้มน้ำมัน มีรายได้วันละ 200 บาท ทำงานเก็บเงินดูแลตนเอง เมื่อมีการสุ่มตรวจ ปัสสาวะไม่พบสารเสพติด บิดาชื่นชมเยาวชนว่าปฏิบัติตัวดีเชื่อฟังบิดามารดามีการไปมาหาสู่ทุกวัน และมีความสนิทสนมและเข้าใจกันดีมากขึ้น เมื่อเยาวชนมีปัญหาจะมาปรึกษาบิดา เยาวชน

ตั้งเป้าหมายว่าอยากทำงานเก็บเงิน และหางานทำที่มั่นคง เพื่อมาดูแลบิดาและครอบครัว ต่อมาเยาวชนและผู้ปกครองชดใช้ค่าเสียหายให้ผู้เสียหายเป็นเงิน 4,000 บาท เยาวชนมีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ต่อมาศาลมีคำพิพากษาว่า เมื่อเยาวชนมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนและเยาวชนมีความประพฤติไปในทางที่ดี จึงมีคำสั่งให้ยุติคดี จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 133 วรรคหนึ่ง

จากกรณีศึกษาดังกล่าว เห็นว่า เมื่อเยาวชนได้เข้าสู่ศูนย์แก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้วจึงทราบว่าการกระทำของตนนั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย หลังจากที่ศาลสั่งให้เยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เยาวชนมีการแก้ไขความประพฤติที่เสียหายของตน สามารถทำงานหาเงินและชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย จึงเห็นว่ากระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ใช้กับเยาวชนนี้จะทำให้เยาวชนกลับคืนสู่สังคมและไม่กระทำความผิดซ้ำต่อไปได้ เป็นการแก้ไขปัญหายั่งยืน

4.3 ขั้นตอนในชั้นที่ศาลจะมีคำพิพากษา

ขั้นตอนนี้เป็นกรณีที่เด็กหรือเยาวชนผ่านกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 86 และตามมาตรา 90 มาแล้วแต่ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้หรือเป็นคดีที่มีอัตราโทษไม่อยู่ในเกณฑ์หรือเงื่อนไขในมาตราดังกล่าว จึงเข้ามาสู่ขั้นตอนในชั้นที่ศาลจะมีคำพิพากษา ในขั้นตอนนี้เด็กได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติมาแล้ว

4.3.1 กรณีเข้าสู่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 132

ในกรณีนี้เป็นมาตรการที่ศาลใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนซึ่งที่เป็นเครื่องมือเมื่อปรากฏตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา ศาลจะมีคำสั่งให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนชั่วคราวหรือส่งตัวไปคุมประพฤติไว้ยังสถานพินิจแห่งใดแห่งหนึ่งชั่วคราวหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้ ในกรณีนี้จะเข้าสู่เงื่อนไขการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 132 นี้ ต้องเป็นกรณีที่ทางพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษาศาลก็จะสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้กลับสู่สังคมและใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้ซึ่งเด็กและเยาวชนจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาล เช่น เด็กและเยาวชนต้องไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าพนักงานอื่นเพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรับคำปรึกษาแนะนำหรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูหรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยภายในเวลาอันสมควรแต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ เมื่อเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา 127 แล้วก็ให้ศาลสั่งยุติคดีโดยไม่ต้องพิพากษาตามมาตรา 133 วรรคหนึ่ง กรณีนี้ดังกรณีศึกษาดังต่อไปนี้

กรณีศึกษา

เยาวชนอายุ 17 ปีถูกฟ้องในความผิดฐานเสพยาเสพติดให้โทษซึ่งคดีนี้เป็นคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษจึงไม่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา 90 ที่พนักงานอัยการไม่สามารถที่จะให้ความยินยอมได้จึงต้องนำเด็กเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติจนกระทั่งถึงตอนที่ศาลจะมีคำพิพากษา ต่อมาเด็กและเยาวชนดังกล่าวรับสารภาพซึ่งศาลได้พิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดแล้วเห็นว่าเยาวชนสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีได้ จึงมีคำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวเด็กหรือเยาวชนไปโดยให้เด็กหรือเยาวชนรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติและเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู รับคำปรึกษาแนะนำ เข้าร่วมกิจกรรมบำบัดเกี่ยวกับยาเสพติด ต่อมาเด็กหรือเยาวชนได้เข้าสู่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว ศาลจึงมีคำสั่งให้ยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาต่อไป ซึ่งในเรื่องนี้จะเป็นผลดีต่อเด็กคือไม่ถูกตราหน้าว่าเป็นผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาและยังสามารถกลับเข้ามาสู่สังคมได้อย่างปกติและสังคมก็มีความปลอดภัยเพราะเด็กได้แก้ไขบำบัดฟื้นฟูการกระทำที่เสียหายไปแล้ว

4.3.2 กรณีไม่เข้าเงื่อนไขของการบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 132 กรณีนี้เป็นกรณีที่ผ่านมากระบวนการตามมาตรา 86 และมาตรา 90 ไปแล้วแต่ไม่ต้องด้วยเงื่อนไขของมาตราดังกล่าวและเป็นกรณีที่ตามพฤติการณ์ศาลเห็นว่าคดีสมควรจะมีคำพิพากษา เด็กหรือเยาวชนจึงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติ ดังกรณีศึกษาดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1

เยาวชนอายุ 17 ปีถูกฟ้องฐาน เสพยาเสพติดกัญชา ในชั้นสอบคำให้การได้ความว่าเสพมาตั้งแต่อายุ 15 จากการทดลองเสพกัญชาเพราะเพื่อนชักชวนจนกระทั่งถูกจับ ในคดีที่ 1 เยาวชนจึงเลิกเสพยาเสพติด หลังจากนั้นเยาวชนมาเสพยาเสพติดอีก เนื่องจากเพื่อช่วยในการทำงาน ศาลสั่งให้เยาวชนไปรับคำแนะนำปรึกษาที่ศูนย์ให้คำปรึกษา โดยเยาวชนได้เข้ารับคำปรึกษาจากศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุมเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กเยาวชนและครอบครัวตามมาตรา 73 วรรคท้าย จนทำให้รู้ว่าการเสพกัญชาของตนนั้น นอกจากไม่ช่วยให้ตนขยันทำงานแล้ว ยังทำให้เยาวชนติดยาเสพติด ทำให้สังคมรังเกียจ ในชั้นพิจารณาคดีเยาวชนให้การรับสารภาพแต่คดีไม่สามารถที่จะทำการแก้ไขหรือมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเพราะว่าเป็นคดีเกี่ยวกับยาเสพติดไม่อาจให้พนักงานอัยการหรือผู้เสียหายให้ความยินยอมได้ เยาวชนต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติ แม้ว่าเยาวชนจะให้การรับสารภาพตามฟ้องแล้วก็ตาม ต่อมาศาลพิพากษาจำคุก 3 เดือนและปรับ 5,250 บาท สำหรับโทษจำคุกให้รอการลงโทษจำคุกไว้ 2 ปี อาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ให้คุมประพฤติเยาวชนโดยมีเงื่อนไขพอสรุปได้ดังนี้

1. ให้รายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ 3 เดือนต่อครั้งมีกำหนด 2 ปี
2. ให้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่โรงพยาบาลสวนปรุง
3. ให้ทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์จำนวน 12 ชั่วโมงภายใน 1 ปี
4. ห้ามยุ่งเกี่ยวกับสุรา ยาเสพติด และละเว้นการคบหาสมาคมกับบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดี
5. ให้มารายงานตัวที่ศาลและให้ร่วมโครงการตามที่ศาลกำหนด

สำหรับโทษปรับนั้นเยาวชนไม่มีเงินชำระค่าปรับ จึงส่งเยาวชน ไปควบคุมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 เชียงใหม่ มีกำหนด 20 วัน

ตามกรณีศึกษานี้มีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่าก่อนที่จะได้รับคำแนะนำจากศูนย์ให้คำปรึกษานั้นพบว่าเยาวชนขาดความตระหนักในปัญหา คบเพื่อนรุ่นพี่ที่เสพยาเสพติด เยาวชนเก็บตัวไม่เข้าสังคม ขาดที่พึ่งที่พึ่งใหญ่ในการให้คำแนะนำ คบหาเพื่อนกลุ่มที่มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และกลุ่มเพื่อนดังกล่าวจะให้โอกาสให้ทำงานรับจ้าง ดูแลสวน ตัดกิ่งไม้ รับจ้างต่างๆ ทำให้เยาวชนไม่สามารถหลีกเลี่ยงคบกลุ่มเพื่อนเหล่านั้นเพราะจะไม่ได้งานทำ เยาวชนเรียนไม่จบการศึกษา ทำให้ขาดโอกาสด้านการงาน จึงจำเป็นต้องทำอาชีพรับจ้างที่เพื่อนหาให้ จึงมีความเสี่ยง

หลังจากศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำเยาวชน ในเบื้องต้นแล้วเข้าช่วยเหลือพบว่าเยาวชนและผู้ปกครองให้ความร่วมมือดี แต่เป็นเพราะเยาวชนมีความคิดและการตัดสินใจที่ไม่เหมาะสม ขาดผู้ใหญ่ให้คำแนะนำ ทำให้เยาวชนมีความเสี่ยงหลายด้านในการกระทำความผิดซ้ำ หลังจากรับคำปรึกษาจากศูนย์ให้คำปรึกษา เยาวชนปฏิเสธและออกห่างจากกลุ่มเดิม แต่ถูกทำร้ายและก่อกวน ทำให้เยาวชนรู้สึกว่าคุณเองไม่ปลอดภัย

ด้านความคิดพบวก่อนหน้านี้เยาวชนตระหนักในปัญหา มีความคิดว่าการใช้ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพื่อช่วยให้ทำงานหนักได้ ไม่รบกวนใคร ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน

หลังการปรึกษาที่ศูนย์ให้คำปรึกษาแล้วเยาวชนเข้าใจในปัญหาและมีความเข้าใจเรื่องผลเสียของการใช้ยาเสพติดมากขึ้น รวมทั้งข้อดีของการเลิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ที่มองเห็นจากคนรอบข้าง พุดคุยและเป็นมิตรด้วย แต่เนื่องจากเยาวชนยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนจึงต้องกระตุ้นฝึกซ้ำๆ และอาศัยผู้นำชุมชนในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลง

กรณีศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นกรณีที่ไม่สามารถนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90 ได้เพราะเป็นคดียาเสพติดแต่ตามกฎหมายก็ สามารถนำเยาวชนเข้าสู่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุมของศาลเยาวชนและครอบครัวได้ ซึ่งการให้คำแนะนำและปรึกษานี้ไม่ได้จำกัดว่าจะเป็นคดีประเภทใด อัตราโทษเท่าใด แม้ว่าจำเลยหรือเยาวชนกระทำความผิดซ้ำมาแล้ว ก็ยังสามารถให้คำแนะนำให้คำปรึกษาได้ ซึ่งเป็น

กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมกับความผิด ส่วนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อที่จะให้เยาวชน
แน่ใจว่าจะไม่กระทำความผิดอีกนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าจะต้องจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 90 แต่ใน
กรณีนี้ไม่สามารถจัดทำแผนและให้เด็กและเยาวชนทำตามแผนนี้ได้ เพราะไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะให้
เด็กหรือเยาวชนเข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90

กรณีศึกษาที่ 2

เยาวชนอายุ 11 ปีถูกฟ้องในความผิดฐานพรากเด็กอายุยังไม่เกิน 15 ปีไปเสียจาก
บิดามารดาในชั้นสอบคำให้การ ได้ความว่า เยาวชนกับผู้เสียหายซึ่งอายุ 5 ปี เป็นญาติกัน เยาวชนได้
หลอกพาตัวผู้เสียหายไปนอกบ้านแล้วได้อาวยวะเพศสอดใส่เข้าไปในอวัยวะเพศของผู้เสียหาย โดย
ลองทำเหมือนเกมที่เยาวชนเล่น ต่อมาเมื่อมารดาของผู้เสียหายกลับมาที่บ้าน ผู้เสียหายเข้าไปใน
ห้องน้ำเพื่อจะอาบน้ำแต่วิ่งออกมาหามารดาแล้วร้องว่าเจ็บที่อวัยวะเพศ มารดาผู้เสียหายจึงพา
ผู้เสียหายไปตรวจที่อวัยวะเพศ เห็นที่อวัยวะเพศมีลักษณะบวมแดง จึงสอบถามผู้เสียหายว่าไปถูก
อะไรมา ผู้เสียหายบอกว่าเยาวชนเป็นคนทำ ศาลสั่งให้เยาวชนไปรับคำปรึกษาแนะนำที่ศูนย์ให้
คำปรึกษาของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ ตามมาตรา 73 วรรคท้าย เมื่อเยาวชนเข้ามา
รับคำปรึกษา แต่เยาวชนไม่ให้ความร่วมมือไม่ตอบคำถาม เมื่อนักจิตวิทยาสอบถามเรื่องเกี่ยวกับคดี
เยาวชนไม่กล้าตอบ แต่ถ้าถามเกี่ยวกับเรื่องเกมเยาวชนสามารถพูดได้เป็นอย่างดี จึงไม่สามารถให้
คำแนะนำให้รู้ถึงการกระทำความผิดได้ ระหว่างการพิจารณาคดีมารดาของผู้เสียหายไม่พอใจที่
เยาวชนกระทำความผิดต่อผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็กอายุแค่ 5 ปี จึงไม่สามารถตกลงชดเชยค่าเสียหายกันได้
ตอนแรกเยาวชนให้การปฏิเสธ แต่ภายหลังให้การรับสารภาพ ศาลจึงทำการสืบพยานประกอบการรับ
สารภาพ คดีจึงไม่อาจนำกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา
ตามมาตรา 90 มาใช้ได้ และกรณีนี้ศาลไม่อาจนำมาตรการตามมาตรา 132 มาใช้ด้วย ต่อมาศาลพิพากษา
ว่าเยาวชนมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 วรรคสาม, 317 วรรคสาม การกระทำของ
จำเลยเป็นการกระทำความผิดหลายกรรมให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป แต่ขณะกระทำ
ความผิดเยาวชนมีอายุ 11 ปีเศษ จึงไม่ต้องรับโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 เมื่อศาล
พิเคราะห์ตามรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของสถานพินิจแล้วเห็นว่าเยาวชนเพิ่งกระทำ
ความผิดนี้เป็นคดีแรก อยู่ระหว่างศึกษาเล่าเรียน ความประพฤติโดยทั่วไปไม่มีข้อเสียหาย ทั้งบิดา
มารดายังมีความรักและห่วงใยต่อเยาวชน และรับรองว่าจะดูแลเยาวชนมิให้ก่อเหตุร้าย ศาลจึงใช้
มาตรการคือว่ากล่าวตักเตือนและมอบตัวเยาวชนให้บิดารับตัวไปดูแลและวางข้อกำหนดไม่ให้ก่อ
เหตุร้ายภายใน 2 ปี มิฉะนั้นจะต้องชำระเงินครั้งละ 3,000 บาท และให้คุมประพฤติเยาวชนไว้มี
กำหนด 1 ปี โดยมีเงื่อนไขคุมความประพฤติเยาวชนไว้ดังนี้

1. ให้ไปรายงานตัวต่อผู้พิพากษาสมทบทุก 2 เดือนต่อ 1 ครั้งมีกำหนด 1 ปี
2. ให้เยาวชนตั้งใจศึกษาเล่าเรียนโดยให้นำหลักฐานการศึกษามาแสดงทุกครั้ง
3. ห้ามคบหาสมาคมกับบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดี
4. ห้ามเที่ยวเตร่หรือออกจากบ้านเวลากลางคืน
5. ห้ามเข้าไปสถานเริงรมย์ทุกประเภท
6. ห้ามเล่นการพนัน
7. ห้ามดื่มสุรา สูบบุหรี่ สูดดมสารระเหย หรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษทุกชนิด

กรณีศึกษาเรื่องนี้ นับตั้งแต่เยาวชนเข้ามาที่ศูนย์ให้คำปรึกษาของศาลเยาวชนปรากฏว่าเยาวชนไม่ให้ความร่วมมือกับนักจิตวิทยาไม่ตอบคำถาม กรณีจึงไม่อาจแนะนำหรือให้เยาวชนได้รู้ถึงการกระทำของตนว่าเป็นความผิดอย่างไร นักจิตวิทยาให้ความเห็นว่าเยาวชนน่าจะอยากรู้ยอดกลอง โดยเรียนแบบเกมที่ดินเล่น แล้วนำมาทดลองกับผู้เสียหายซึ่งเป็นเด็กอายุ 5 ปี เยาวชนจึงยังไม่ได้มีการขัดเกลาให้รู้ว่าการกระทำของเยาวชนเช่นนี้เป็นความผิด

กรณีนี้ไม่สามารถนำมามาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมาใช้กับเยาวชนได้ เนื่องจากไม่มีการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย เยาวชนไม่ให้ความร่วมมือปฏิบัติตามคำแนะนำของนักจิตวิทยาที่แนะนำในเรื่องความประพฤติที่เสียหายเยาวชนไม่รู้สำนึกในการกระทำความผิด ดังนั้นเยาวชนจึงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติ แต่ถ้าเยาวชนยอมทำตามคำแนะนำของนักจิตวิทยาที่ให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติแล้ว เยาวชนอาจรู้ได้ว่าการกระทำของตนนั้นเป็นความผิด แต่การที่ศาลเยาวชนและครอบครัวให้เยาวชนไปอยู่กับบิดาโดยวางข้อกำหนดระวังไม่ให้ก่อเหตุร้ายนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวก็ยังหวังไว้ว่าจะกระทำความผิดซ้ำอีก จึงได้กำหนดเงื่อนไขในการคุมความประพฤติของเยาวชนไว้

กรณีศึกษาที่ 3

เยาวชนอายุ 17 ปีเศษ และอายุ 14 ปีถูกฟ้องว่า ร่วมกันฆ่าผู้อื่น โดยเจตนาในชั้นสอบคำให้การได้ความว่า เยาวชน 2 คนกับพวกซึ่งพันกษัตริย์แล้วร่วมกันใช้ไม้เบสบอลเป็นอาวุธตีผู้ตายที่บริเวณโบหน้า ลำคอก และที่ศีรษะหลายครั้งโดยผู้ตายมีบาดแผลฟกช้ำหลายแห่งที่หน้าผาก โหนกแก้ม และริมฝีปาก จากนั้นเยาวชนสองคนดังกล่าวนำผู้ตายลากไปโยนทิ้งลงในแม่น้ำจนทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย ในกรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่มีอัตราโทษเกิน 20 ปีตามมาตรา 90 เยาวชนจึงต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติ เมื่อมาถึงขั้นตอนที่ศาลจะมีคำพิพากษา ศาลเห็นว่าตามพฤติกรรมการกระทำของเยาวชนทั้งสองเป็นเรื่องกระทำความผิดอุกฉกรรจ์และพฤติการณ์ร้ายแรง กล่าวคือมีการตีทำร้ายผู้ตายด้วยไม้เบสบอลและยังนำผู้ตายไปโยนทิ้งลงแม่น้ำ ตามพฤติการณ์ดังกล่าวจึงเป็นเรื่องร้ายแรงที่

ศาลยังไม่เห็นสมควรที่จะไม่มีคำพิพากษา กรณีนี้ศาลจึงต้องมีคำพิพากษาไป โดยศาลจะพิจารณาเงื่อนไขตามกฎหมายต่อไปตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74 และมาตรา 75 กล่าวคือ ในกรณีเยาวชนอายุไม่เกิน 17 ปี ศาลสามารถนำประมวลกฎหมายอาญามาตรา 75 มาใช้ กล่าวคือถ้าเห็นสมควรลงโทษก็สามารถลดโทษให้กึ่งหนึ่งได้ โดยศาลมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนในการลงโทษคดีอาญาได้ตามมาตรา 142 โดยจะส่งเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในสถานที่ที่กำหนดได้

กรณีศึกษาเรื่องนี้เยาวชนสองคนกับพวกพร้อมกับพวกฆ่าคนตาย โดยใช้ไม้เบสบอลตีผู้ตายจนตายแล้วยังเอาผู้ตายไปโยนทิ้งแม่น้ำจึงเป็นกรณีที่เป็นภัยร้ายแรงไม่เข้าเงื่อนไขที่จะนำกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 90 มาใช้ และศาลก็ไม่อาจนำมาตรการที่ไม่พิพากษาลงโทษตามมาตรา 132 มาใช้กับเยาวชนได้ เพราะเป็นคดีที่ร้ายแรง¹¹⁸ กรณีนี้เป็นคดีที่มีอัตราโทษสูงแต่ผู้วิจัยเห็นว่าศาลยังสามารถใช้กฎหมายตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อที่ 40 (2 ข) ที่ว่าทุกขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องได้รับการคุ้มครอง

4.4 ข้อจำกัดในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

ตามขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีก็ดี หลังการฟ้องคดีก็ดี ขั้นตอนในชั้นที่ศาลพิพากษาก็ดี ยังมีข้อจำกัดในตัวข้อกฎหมาย กล่าวคืออัตราโทษจำคุกเกิน 5 ปี หรือเด็กหรือเยาวชนเคยต้องโทษจำคุกมาก่อน หรือเด็กหรือเยาวชนไม่สำนึกในการกระทำก่อนฟ้อง หรือผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าเด็กไม่อาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ตามมาตรา 86 และคดีมีโทษจำคุกเกิน 20 ปี ผู้เสียหายไม่ยินยอม ผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอม ไม่มีผู้เสียหาย รัฐเป็นผู้เสียหาย จำเลยไม่มีเงินชดเชยเยียวยาแก่ผู้เสียหาย ทำให้เด็กและเยาวชนไม่ได้รับการแก้ไขบำบัด นิสัยและความประพฤติดีที่เสียหาย

แต่อย่างไรก็ตาม ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ได้ให้อำนาจศาลในการที่จะใช้ดุลพินิจในการตรวจสอบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะใช้ไม่ว่าจะเป็นกรมพินิจและคุ้มครองเด็กพนักงานอัยการ ให้สอดคล้องกับสาเหตุแห่งการทำความผิดเพื่อใช้ในการแก้ไขปรับปรุงลักษณะนิสัยและความประพฤติดีของเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมไม่ใช้มาตรการเบาเกินไปหรือหนักเกินไปอันไม่เหมาะสม ซึ่งอาจจะทำให้เด็กหรือเยาวชนกลับมาทำความผิดอีก และให้มีมาตรการที่สมดุล

¹¹⁸ คดีดังกล่าวเป็นคดีที่ฟ้องที่ศาลเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ในระหว่างปี25565-2558 (ควรยกไปอธิบายในตอนต้น เพื่อเป็นการเกริ่นนำการใช้กรณีศึกษานี้ รวมถึงการระบุว่าชื่อที่ปรากฏทั้งหมดในกรณีศึกษานี้เป็นชื่อสมมุติ) แต่เห็นควรเป็นตัวอย่างในตอนนี้อย่าง

กับผู้เสียหาย ชุมชน และสังคม โดยให้ได้รับการแก้ไขเยียวยาอย่างพอเพียง ข้อจำกัดในมาตรา 86 ก็คือ
ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำหน้าที่คัดกรองเด็กและเยาวชนที่มีสภาพปัญหาไม่รุนแรงแต่ถ้าเป็นคดีที่รุนแรง
ก็จำเป็นต้องใช้มาตรการที่หนักขึ้นต่อไป โดยให้เข้ามาอยู่ในมาตรการตามมาตรา 90 ซึ่งมีเงื่อนไขตามที่
กฎหมายบัญญัติ แต่ถ้ามีสภาพที่รุนแรงมากกว่าตามที่บัญญัติตามมาตรา 90 เช่น โทษจำคุกกว่า 20 ปี
จึงจำเป็นต้องนำเด็กหรือเยาวชนเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติและให้อำนาจศาลในการ
ตรวจสอบว่ากรณีนี้ยังควรที่จะแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวต่อไปได้อีกหรือไม่
อย่างเช่นกรณีของเด็กหรือเยาวชน 2 คน ใช้ไม้เบสบอลเป็นอาวุธตีทำร้ายผู้ตายแล้วยังนำผู้ตายไปโยนทิ้ง
ในแม่น้ำ กรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่านิสัยและความประพฤติดังกล่าวมีความรุนแรง
เกินที่จะเยียวยาแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ย่อมไม่อาจนำเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวเข้าสู่
กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 132 ได้ เพราะในกรณีเช่นนี้หากศาลใช้มาตรการแก้ไข
บำบัดฟื้นฟูอาจก่อให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยและไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหายและชุมชนและสังคมนั้น
การที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจในการใช้อำนาจตรวจสอบดังกล่าวจึงเป็น
การใช้อำนาจที่สมดุลกับประโยชน์สูงสุดของเด็กและประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหาย ชุมชน และสังคม

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด
ตามที่ผู้วิจัยนำเสนอมาไม่ว่าจะเป็นมาตรการในการจำแนกเด็กหรือเยาวชน มาตรการพิเศษแทนการ
ดำเนินคดีอาญาก่อนและหลังฟ้องและมาตรการตามมาตรา 132 และมาตรา 138 ผู้วิจัยนำเสนอจะเป็น
มาตรการที่ให้ศาลใช้ดุลพินิจเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด
การที่จะนำมาตรการใดดังกล่าวมาใช้กับเด็กหรือเยาวชนเพียงใดเพื่อยุติการดำเนินคดีนั้นย่อมจะต้อง
ให้เกิดสมดุล (Balance) กับการคุ้มครองสังคมเป็นไปด้วยกัน จะคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็กและ
เยาวชนอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงสังคม ย่อมไม่เป็นธรรมต่อสังคมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชน
และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 นี้ จะเป็นการอุ้มเด็กหรือเยาวชนที่
กระทำความผิดจนลืมความเสียหายหรือไม่ หรือบางคำถามถามว่ากฎหมายฉบับนี้สนับสนุนให้
มีอัตรพลเด็กครองเมืองหรือไม่ ย่อมเป็นโจทย์สำคัญ¹¹⁹ เพราะสังคมจะมองว่าเด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่
มีจิตใจอ่อนไหว ไร้เดียงสา และเป็นผู้ที่ต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดู ต้องเป็นผู้ที่มีคนให้คำแนะนำใน
การดำเนินชีวิตและต้องได้รับการปกป้องและคุ้มครองอย่างใกล้ชิดตลอดเวลาจนเด็กและเยาวชนจะ
เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ อันถือได้ว่ารัฐเป็นบิดาของเด็ก (The state is the father)¹²⁰ ซึ่งต้องมองที่ตัวเด็ก

¹¹⁹ เสดิม เพ็ชรกุล , มุมมองอีกหนึ่งมุมของกฎหมายเด็กฉบับปัจจุบัน บทความ หน้า 61 โครงการสัมมนาด้านวิชาการ
เรื่องกฎหมายเยาวชนและครอบครัวฉบับใหม่ ประชาชนได้อะไร โดยคณะทำงานฝ่ายวิชาการ

¹²⁰ วัชรภรณ์ พิมจุฬา, ปัญหาบุคลากรและการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดของศาลเยาวชนและครอบครัว
พ.ศ.2547, หน้า 21 -23

และเยาวชนที่กระทำผิดและจะต้องมองที่ลักษณะเฉพาะตัวของเด็กหรือเยาวชนแต่ละคนเป็นสำคัญ การที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดนั้นต้องย้อนไปดูที่สังคมที่สร้างปัญหาให้เด็กและเยาวชนนั้น จึงต้องถือว่ารัฐเป็นผู้ผลักดันให้เด็กหรือเยาวชนกระทำผิด เพราะไม่มีนโยบายแก้ไขสังคมที่ดี ดังนั้น รัฐจึงต้องเข้าไปแทรกแซงอำนาจปกครองของเด็กหรือเยาวชนและบิดามารดาซึ่งเป็นการแสดงบทบาทเสมือนบิดามารดาของเด็ก (state is the father) ซึ่งหลักดังกล่าวนี้มีวิวัฒนาการมาจากการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกฎบัตรของสหประชาชาติ ข้อตกลงของประเทศที่มีเจตจำนงที่จะปกป้องเด็กและเยาวชนอันได้แก่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กฎแห่งกรุงปักกิ่ง กฎบัตรของสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกกริดรอนเสรีภาพโดยการแสดงบทบาทดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นอันดับแรก¹²¹ แต่อย่างไรก็ตามหัวใจของการดำเนินการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดก็คือการแก้ไขความประพฤติที่เสียหายของเด็กและเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนพร้อมที่จะกลับมาสู่อ้อมอกของสังคมอย่างยั่งยืนและเป็นกำลังสำคัญของชาติสืบไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

¹²¹ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ 3 (1)